

Posudek diplomové práce Bc. Lukáše Jouzy Mototechna: případová studie problematiky (ne)dostatku

Hned na úvod posudku je třeba zdůraznit, že práce výrazně přesahuje úroveň běžné diplomové práce, jak se s nimi v současnosti setkávám, a to nejen rozsahem, ale i snahou o teoretičtější ukotvení problematiky a důkladností zpracování tématu. Nicméně se domnívám, že v autorových schopnostech bylo vytvořit ještě kvalitnější dílo, které by se prakticky okamžitě mohlo publikovat a významně by obohatilo dosud nepřiliš bohatou historiografickou produkci k otázkám období 1970-1989. Po teoretické a metodologické části následují kapitoly věnované historii a struktuře národního podniku Mototechna, vývoji způsobů prodeje automobilů v letech 1948-1989, otázce náhradních dílů a jejich distribuce, pozici automobilu ve společnosti, šedé ekonomice spojené s prodejem osobních automobilů a náhradních dílů k nim, ke ve struktuře práce klíčové problematice dostatku či nedostatku v období tzv. normalizace a konečně jádro práce završují kapitoly o vývoji automobilového trhu krátce po roce 1989 a osudech Mototechny v tomto období.

Bohužel však autor některé části své práce neprovedl zcela dokonale. Za prvé se domnívám, že poněkud ledabytě přistoupil k otázce sekundární literatury. I když je skutečností, že přímo daným tématem se žádná speciální studie nezabývá, přesto bylo možné pečlivou excerpcí vydaných historiografických publikací a některých memoárových textů získat některá data zajímavá v daném kontextu, zejména pro kapitolu 3.4 Automobil a společnost. Zde by bylo jistě namístě využít i dobové sociologické texty, které problematiku významu motorismu a vlastnictví automobilu reflektovaly. Zároveň některé průzkumy spotřebitelských nálad prováděné zejména Ústavem pro výzkum veřejného mínění se dotkly například problematiky půjček na automobily apod. Jistě by zajímavý pohled nabídla i analýza hraných filmů a televizních děl, kde se s motivem automobilů různého typu v 70. a 80. letech poměrně významně pracovalo.

Stejně jako u jiných diplomových prací mi chybělo alespoň částečné srovnání situace s jinými státy východního bloku, v daném případě s Německou demokratickou republikou, kde se problém osobních automobilů vyhroutil ještě ve větší míře než v Československu. Problémem je zde pravděpodobně jazyková bariéra.

Je jistě potřeba vysoce ocenit, že autor sám vypátral archivní materiál z provenience podniku Mototechna, na druhé straně však mohl využít i jiné, lépe dostupné archiválie, především k celkovému přehledu o automobilovém průmyslu. Cenná data by pravděpodobně našel i

v Archivu bezpečnostních složek, kde byla oblast distribuce automobilů a náhradních dílů pečlivě sledována jako záležitost významná pro celkovou náladu obyvatelstva.

Rovněž tak bych očekával větší míru využití dobových norem a rozhodně nelze odkazovat ohledně novelizace vyhlášky na neznámý článek a neznámou stranu v časopise Svět motorů (roč. 1991, č. 10), jak to najdeme na s. 119.

Poněkud mne překvapilo také autorovo tvrzení, že u žádného narátora neshledal důvody pro provedení druhého rozhovoru, i když vzhledem k zaměření rozhovorů je to akceptovatelné. V některých případech se mi zdá, že jsou přejímána různá problematická klišé, aniž by byla hlouběji reflektována. Nejsem přesvědčen opakovaným tvrzením, že Království české stálo u kolébky automobilismu v Evropě (s. 7, 43) – myslím, že za skutečnými centry jako byla např. Francie nebo Německo celá Rakousko-uherská monarchie opravdu výrazně zaostávala a nic na to neměnila ani silná poetika filmu Dědeček automobil. Zrovna tak za hlubší úvahu by stála teorie o „ponoření se do soukromých sfér“ jako typického rysu společnosti 70. a 80. let. Na nechuť k veřejné angažovanosti a celkovou apatii v tomto směru si přitom stěžovali odborníci po celá šedesátá léta. Obecně se domnívám, že pro charakterizaci české společnosti v 70. a 80. letech 20. století mohl autor více využít novější literaturu a neopírat se tolik o texty z počátku 21. století.

Pokud jde o kritéria pro přiděl vozidel, myslím, že autor opomněl podotknout, že zde byl významný i faktor veřejného zájmu na základě které byly automobily přidělovány např. lékařům bez ohledu na jejich politické zásluhy (srv. s. 129).

Autor poměrně často využívá cizí slova, v některých případech ovšem podle mého názoru ne úplně vhodně. Nevím například jak pochopit termín ze s. 102 „instantní nedostupnost“. pojem „bývalí lidé“ využívá pod vlivem narátorů v poněkud jiném výměru než jaký je u historiografie většinový. V literatuře, zvláště té věnované represím v padesátých a šedesátých letech se označení „bývalí lidé“ používá pro příslušníky společenských elit z meziválečného období, respektive z let 1945-1948, kdeže L. Jouza ho aplikuje na bývalé představitele politických a intelektuálních elit, kteří byli vypuzeni ze svých míst v rámci čistek na přelomu šedesátých a sedmdesátých let.

Problém vidím také v občasném opakování informací, dokonce stylisticky velmi podobným způsobem a hlavně v častých překlepech. Prakticky ani jedna strana není prosta nějakého překlepu, což dokládá malou pozornost věnovanou závěrečné redakci diplomové práce.

Chybně je také uvedeno počáteční písmeno jména spoluautora jedné z hojně citovaných prací – Jana Rataje (v diplomové práci jako T. Rataj).

Naopak za zdařilou považuji obrazovou část, která využívá obrazový doprovod některých interních sborníků k výročí založení podniku Mototechna a dobře ilustruje dobu, na níž se práce koncentruje.

Jak jsem již uvedl na počátku posudku, přes výše zmíněné nedostatky je práce L. Jouzy vysoce nadprůměrná a obsahuje řadu důležitých podnětů pro další bádání a uvažování nad situací v Československu 70. a 80. let 20. století. Za velmi zajímavý a inspirativní považuji např. autorův centrální pojem (ne)dostatku, tedy situace kvantitativního dostatku, který je ovšem doprovázen nedostatkem kvalitativním. Ten se přitom netýkal jen automobilů, ale i řady dalších druhů zboží. Práci doporučuji hodnotit stupněm výborně.

11. 6. 2014

Doc. PhDr. Martin Franc, PhD.